

Ajalugu, gümnaasium

III kursus „Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“

35 õppetundi:

- 1) Rootsi aeg (10 tundi)
- 2) Eesti 18. sajandil (10 tundi)
- 3) Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul (15 tundi).

Õppe kirjeldus

Kursusel õpitakse, kuidas kehtestati Rootsi võim järk-järgult kogu Eesti alal. Iseloomustatakse Rootsi poliitikat Eesti- ja Liivimaal, talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal ning luterluse mõju vaimuelu ja kultuuri arengule Eestis. Õpilasi virgutatakse aktiivselt osalema diskussioonis ning rühmatöodes, mis võimaldab käsitleda Rootsi aja tähtsust eesti kultuuri ja hariduse arengule. Analüüsitakse Põhjasõja põhjusi ja tagajärgi, iseloomustatakse Balti erikorda ning selle mõju Eesti arengule. Käsitletakse talurahva õigusliku seisundi muutumist Vene ajal ning analüüsitakse majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid. Võrreldakse majanduslikku arengut ning toimunud muutusi Rootsi ja Vene võimu ajal. Iseloomustatakse kultuuri ning vaimuelu arengut 18. ja 19. sajandil, rahvusliku liikumise eeldusi, ettevõtmisi ja tähtsust Eesti ajaloos. Tuuakse esile venestusaja tunnused ning mõju poliitilise mõtte arengule Eestis.

Õppetegevust kavandades ja korraldades on Eesti ajaloo teemasid käsitledes vaja luua seos maailma ajalooga ja kujundada õpilastes oskus mõista Eesti ajaloos toimunud sündmusi maailma ajaloo kontekstis. Selleks käsitletakse iga teemaploki alguses ühe õppetunni vältel maailma ajaloo vastava ajastu kõige iseloomulikumaid arengusuundi.

Õpikeskkond

Õppetekstid
Seinakaart, atlas
Teabekirjandus
Pildimaterjal

Õppekursioonid keskaegsesse linna, ajaloomuuseumi, linnamuuseumi, kodukohamuuseumi, kirikusse, mõisatesse
Õppekäik arhiivi

Doug Buehl (2002). Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. Tallinn: Omanäolise Kooli Arenduskeskus
Internet, digikeskkonnad
<http://www.history.ee>
<http://www.folklore.ee/Berta>

Allikad

Eesti ajalugu. Kronoloogia (1994, 2007). Koostanud Sulev Vahtre. Tallinn: Olion
Eesti rahva ajalugu 2. Taani ja orduaeg, mõisad ja teoorjus (1996). Tallinn: JK
Eesti rahvakultuuri leksikon (1995, 2000, 2007). Koostanud Ants Viires. Eesti Entsüklopeediakirjastus
Henriku Liivimaa kroonika (1982,1993, 2005). Tallinn: Eesti Raamat
Bartholomäus Hoeneke (1960). Liivimaa noorem riimkroonika. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus
Inna Põltsam (2002). Söömine ja joomine keskaegses Tallinnas. Tallinn: Argo
Johann Renner (1995, 2006). Liivimaa ajalugu 1556–1561. Tallinn: Olion

Balthasar Russow (1993). Liivimaa kroonika. Tallinn
Rein Zobel (2001). Tallinn (Reval) keskajal. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus
Jaan Tamm (2002). Eesti keskaegsed kloostrid. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus
Sulev Vahtre (1990). Muinasaja loojang Eestis. Tallinn: Olion
Sulev Vahtre, Helmut Piirimäe (1983). Meie kaugem minevik. Tallinn: Valgus

Eluolu tundmaõppimiseks erineval perioodil on soovitatav käia koduloomuuseumis, ERMis või Eesti Vabaõhumuuseumis. Oluline on töötada erinevate ajalooallikatega, et õppida tundma muutusi Eesti haldusjaotuses.

Allikad

Christian Kelch (2004). Liivimaa kroonika. Tõlkinud Ivar Leimus. Tartu
Christian Kelch (2009). Liivimaa kroonika järg. Tõlkinud Ivar Leimus. Tartu

Kirjandus

Endel Annus (2000). Eesti kalendrikirjandus 1720–1900. Tallinn
Veiko Berendsen, Margus Maiste (1999). Esimene ülevenemaaline rahvaloendus Tartus 28. jaanuaril 1897. Tartu
Eesti ajalugu. 3. kd. Rootsi ja Poola aeg (1940). Peatoimetaja Hans Kruus. Tartu
Eesti ajalugu. 4. kd. Põhjasõjast pärisorjuse kaotamiseni (2003). Peatoimetaja Sulev Vahtre, toimetaja Mati Laur. Tartu
Eesti ajalugu elulugudes (1997). Koostanud Sulev Vahtre. Tallinn
Eesti ajalugu. Kronoloogia. 2. tr (2007). Koostanud Sulev Vahtre. Tallinn
Eesti kunsti ajalugu. 2. kd. 1520–1770 (2005). Toimetanud Krista Kodres. Tallinn.
Eesti rahvakultuur (1998). Toimetanud Ants Viies ja Elle Vunder. Tallinn
Eesti! Sa seisad lootusrikka tuleviku lävel, kus sa vabalt ja iseseisvalt oma saatust määrata ja juhtida võid. Eesti riikluse alusdokumendid 1917–1920 (2008). Koostanud Ago Pajur. Tartu
Eesti talurahva ajalugu (1992). Toimetanud Juhan Kahk ja Enn Tarvel. Tallinn
Rein Helme (1990). 1812. aasta Eestis ja Lätis. Tallinn
Ea Jansen (2007). Eestlane muutuv asjas. Seisusühiskonnast kodanikuühiskonda. Tartu
Indrek Jürjo (2004). Liivimaa valgustaja August Wilhelm Hupel 1737–1819. Tallinn
Juhan Kahk (1978). Murrangulised neljakümnead. Tallinn
Toomas Karjahärm (1998). Ida ja Lääne vahel. Eesti-Vene suhted 1850–1917. Tallinn
Toomas Karjahärm, Väino Sirk (1997). Eesti haritlaskonna kujunemine ja ideed 1850–1917. Tallinn
Aivar Kriiska, Andres Tvauri, Anti Selart, Birgit Kibal, Andres Andresen, Ago Pajur (2006). Eesti ajaloo atlas. Tallinn
Hans Kruus (1930). Talurahva käärimine Lõuna-Eestis XIX sajandi 40-ndail aastail. Tartu
Johannes Köpp (1959). Kirik ja rahvas. Sugemeid eesti rahva vaimse palge kujunemise teelt. Lund
Enn Küng (2001). Rootsi majanduspoliitika Narva kaubanduse küsimuses 17. sajandi teisel poolel. Tartu (Scripta Archivi Historici Estoniae)
Mart Laar (1995). Raamat Jakob Hurdast. Tartu
Mart Laar (2005). Äratjad. Rahvuslik ärkamisaeg Eestis 19. sajandil ja selle kandjad. Tartu (Scripta Archivi Historici Estoniae)
Margus Laidre (1995). Lõpu võidukas algus. Karl XII Eesti- ja Liivimaal 1700–1701. Tartu
Margus Laidre (1999). „Üks hä ja tru õigge sullane“. Elust Rootsi sõjaväes Eesti- ja Liivimaal 1654–1700. Tartu (Scripta Archivi Historici Estoniae)
Margus Laidre (2008). Dorpat 1558–1708. Linn väe ja vaenu vahel. Tallinn
Mati Laur (1999). Abja fenomen. Talude päriseksostmise algusest Eestis. – Ajalooline Ajakiri nr 3–4, lk 19–31
Mati Laur (1999). Eesti ajalugu varasel uusajal 1550–1800. Tallinn
Mati Laur (2000). Eesti ala valitsemine 18. sajandil (1710–1783). Tartu (Scripta Archivi Historici Estoniae)

Lea Leppik (2001). Rektor Ewers. Tartu

Herbert Ligi (1968). Talupoegade koormised Eestis 13. sajandist 19. sajandi alguseni. Tallinn

Ülle Liitoja-Tarkiainen (2000). Hajatalud ja -külad Põhja-Liivimaal 17. sajandil. Tartu (Scripta Archivi Historici Estoniae)

Kersti Lust (2005). Pärisorjast päriskoohaomanikuks. Talurahva emantsipatsioon eestikeelse Liivimaa kroonukülas 1819–1915. Tartu (Scripta Archivi Historici Estoniae)

Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16/17. sajandil (2009). Koostanud Enn Küng. 1. kd. Tartu, 2002; 2. kd. Tartu, 2006; 3. kd. Tartu, 2009 (Eesti Ajalooarhiivi toimetised 8, 12, 17)

Juhan Maiste (1996). Eestimaa mõisad. Tallinn

Aadu Must (2000). Eestlaste perekonnaloos allikad. Tartu

Heldur Palli (1996). Eesti rahvastiku ajalugu aastani 1712. Tallinn

Heldur Palli (1997). Eesti rahvastiku ajalugu 1712–1799. Tallinn

Toomas Paul (1999). Eesti piiblitõlke ajalugu. Tallinn

Juhan Peegel (1966). Eesti ajakirjanduse algus (1766–1857). Tallinn

Helmut Piirimäe (2009). Rootsi riigimajandus Eesti- ja Liivimaal XVII sajandil. Tartu

Helmut Piirimäe, Sulev Vahtre (1983). Meie kaugem minevik. Tallinn

Aivar Põldvee (2002). Talurahvakoolid Eesti- ja Liivimaal 17. sajandi viimasel veerandil. – Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16/17. sajandil. Tartu (Eesti Ajalooarhiivi toimetised 8)

Tõnu Raid (2005). Eesti teedevõrgu kujunemine. Tallinn

Tiit Rosenberg (1994). Eesti mõisate ajalooline ülevaade. – Eesti mõisad. Tallinn, lk 7–55

Seltsid ja ühiskonna muutumine: talupojaühiskonnast rahvusriigini (1995). Artiklite kogumik, toimetanud Ea Jansen ja Jaanus Arukaevu. Tartu

Marten Seppel (2008). Näljaabi Liivi- ja Eestimaal 17. sajandist 19. sajandi alguseni. Tartu (Dissertationes Historiae Universitatis Tartuensis 15)

Tallinna ajalugu 1860-ndate aastateni (1976). Koostanud Raimo Pullat. Tallinn

Ilmar Talve (2004). Eesti kultuurilugu. Keskaja algusest Eesti iseseisvumiseni. Tartu

Tõnu Tannberg (1996). Maakaitseväekohustus Balti kubermangudes 19. sajandi 1. poolel (1806–1856). Tartu (Scripta Archivi Historici Estoniae)

Tarto Maa Rahva Näddali-Leht. Uurimusi ja allikmaterjale (1998). Koostanud Tõnu Tannberg. Tartu

Tartu Ülikooli ajalugu. 1. kd (1632–1798) (1982). Toimetanud Helmut Piirimäe. Tallinn

Enn Tarvel (1983). Lahemaa ajalugu. Tallinn

Arvo Tering (2008). Eesti-, liivi- ja kuramaalased Euroopa ülikoolides 1561–1798. Tartu (Scripta Archivi Historici Estoniae)

Arvo Tering (2000). Ülikoolidesse sõitvate eesti- ja liivimaalaste reisiolud 17.–18. sajandil. – Kultuuriloolised ekskursid. Tartu (Eesti Ajalooarhiivi toimetised 6)

August Traat (1980). Vallakohus Eestis. 18. sajandi keskpaigast kuni 1886. aasta reformini. Tallinn

Lauri Vahtre (2000). Eestlase aeg. Uurimus Eesti rahvapärase ajaarvamise ajaloost. Tallinn

Sulev Vahtre (1973). Eestimaa talurahvas hingeloenduste andmeil (1782–1858). Tallinn

Ülo Valk (1998). Allilma isand. Kuradi ilumiskujud eesti rahvausus. Tartu

Vene aeg Eestis. Uurimusi 16. sajandi keskpaigast kuni 20. sajandi alguseni (2006). Koostanud Tõnu Tannberg. Tartu (Eesti Ajalooarhiivi toimetised 14)

Vene impeerium ja Baltikum: venestus, rahvuslus ja moderniseerimine 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi alguses (2009). Koostanud Tõnu Tannberg ja Bradley Woodworth. Tartu (Eesti Ajalooarhiivi toimetised 16)

Ants Viires (2004). Vana Eesti rahvaelu. Tallinn

1. Rootsi aeg (10 õppetundi, sh 2 õppetundi õpitu kordamiseks ja kinnistamiseks)

Teema läbimise järel õpilane:

- 1) iseloomustab Rootsi poliitikat Eesti- ja Liivimaal ning annab sellele allikate ja teabetekstide põhjal hinnangu; hindab allikate usaldusväärsust;
- 2) kirjeldab talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal;
- 3) mõistab luterluse mõju ning Rootsi aja tähtsust eesti kultuuri ja hariduse arengus, Eesti ajaloos ning tänapäeval;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *rüütelkond, reduktsioon, vakuraamat, piiblikonverentsid, Vastne Testament, Academia Gustaviana*;
- 5) teab, kes olid Bengt Gottfried Forselius, Gustav II Adolf, Johan Skytte ja Karl XI, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Üldajalooline taust: Rootsi suurriigi ajastu (1 tund)	
Kohustuslikud teemad	Laiendavad ja süvendavad teemad
<p>Rootsi keskväim ja baltisaksa aadel</p> <p>Majanduslik areng Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Reduktsioon ja selle tulemused. Manufaktuuride teke. Kaubandus</p> <p>Vaimuelu ja kultuur Luterlus riigiusuna. Esimesed gümnaasiumid. Ülikooli asutamine Tartus. Rahvaharidus Eestikeelse kirjasõna levik</p>	<p>Eesti linnad Rootsi ajal</p> <p>Nõiaprotsessid Rootsiaegsed ajaloo- ja kultuurimälestised Eestis</p> <p>Forseliuse seminar Eesti kirjakeele areng</p>

1. Rootsi suurriigi ajastu (1 tund)			
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside
	Rootsi suurriigi kujunemine	Kaart	
Lõiming teiste õppeainetega Kujundatavad üldpädevused Läbivate teemade rakendamise võimalusi			
2. Rootsi keskvoim ja baltisaksa aadel (2 tundi)			
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside
Õpilane: 1) iseloomustab Rootsi poliitikat Eesti- ja Liivimaal ning annab sellele allikate ja teabetekstide põhjal hinnangu; hindab allikate usaldusväärsust; 2) seletab ja kasutab kontekstis mõistet <i>rüütelkond</i> .	Eestimaa ja Liivimaa kubermang, võimukorraldus, kohtukorraldus, rüütelkonnad	1. Töö kaardiga. Eesti ajaloo atlas või ajalooatlas 2. Venni diagramm 3. Töö allikmaterjalidega. Üldine analüüs	1. Muutused kaardil pärast Liivi sõda 2. Õpilane analüüsib Rootsi aega, võrdleb orduajaga, toob esile olulised muutused. 3. Info leidmine ja kasutamine, allikaanalüüs
Lõiming teiste õppeainetega Geograafia: poliitiline kaart Emakeel: kriitiline ja teadlik lugemine; fakti ja arvamuse eristamine			

Kujundatavad üldpädevused			
Läbivate teemade rakendamise võimalusi Teabekeskond: oskus allikmaterjali kriitiliselt hinnata			
3. Majanduslik areng (2 tundi)			
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside
Õpilane: 1) iseloomustab talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal; 2) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>reduktsioon</i> , <i>vakuraamat</i> ; 3) teab, kes oli Karl XI, ja iseloomustab tema tegevust.	Asustus Rootsi ajal. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Reduktsioon ja selle tulemused. Karl XI. Manufaktuuride teke. Kaubandus. Suur näljahäda	1. Kaart. Eesti ajaloo atlas või ajalooatlas 2. Töö allikatega. Töölehed. Meie kaugem minevik. Suur näljahäda 3. Arutluse kirjutamine 4. Kohalikus koduloomuuseumis käik	Õpilane: 1) iseloomustab talurahva õigusliku ja majandusliku olukorra muutumist Rootsi ajal; 2) selgitab mõistete tähendust. Analüüsisoskus, arutlusoskus
Lõiming teiste õppeainetega Emakeel: teadlik kirjutamine Kujundatavad üldpädevused Läbivate teemade rakendamise võimalusi			
4. Vaimuelu ja kultuur (2 tundi)			
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside

<p>Õpilane:</p> <p>1) mõistab luterluse mõju ning Rootsi aja tähtsust eesti kultuuri ja hariduse arengus, Eesti ajaloo ning tänapäeval;</p> <p>2) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>piiblikonverentsid, Vastne Testament, Academia Gustaviana</i>;</p> <p>3) teab, kes olid Bengt Gottfried Forselius, Gustav II Adolf ja Johan Skytte, ning iseloomustab nende tegevust.</p>	<p>Luterlus riigiusuna. Esimesed gümnaasiumid. Ülikooli asutamine Tartus, Academia Gustaviana. Gustav II Adolf, Johan Skytte. Rahvaharidus. Bengt Gottfried Forselius. Eestikeelse kirjasõna levik, piiblikonverentsid, Vastne Testament</p>	<p>1. Rühmatöö. Allikmaterjalid ja teabetekstid. Tartu Ülikooli ajalugu, Eesti ajaloo allikad</p> <p>2. Lühireferaat</p> <p>3. Tartu Ülikooli Ajaloomuuseumis käik</p> <p>Tööde planeerimiseks ja tulemuste esitlemiseks võib kasutada digivahendite ja -keskkondade abi.</p>	<p>1. Rühmatööde esitlus, lühireferaadid või esitlused</p> <p>2. Töölehtede täitmine</p>
<p>Lõiming teiste õppeainetega</p> <p>Kirjandus: piibel</p> <p>Usundiõpetus: luterlus</p> <p>Emakeel: eesti keele areng ja eesti kirjakeele kujunemine</p> <p>Kujundatavad üldpädevused</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi</p> <p>Kultuuriline identiteet: omakultuuri väärtustamine, teadlik suhtumine teistesse kultuuridesse</p> <p>Väärtused ja kõlblus: mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine, asjakohase teabe kogumine ning üldistuste tegemine</p> <p>Teabekeskond: oskus leida informatsiooni ja seda kriitiliselt hinnata</p>			

2. Eesti 18. sajandil (10 õppetundi, sh 1 õppetund õpitu kordamiseks ja kinnistamiseks)

Teema läbimise järel õpilane:

- 1) selgitab Põhjasõja põhjusi, tulemusi ja mõju;
- 2) iseloomustab Balti erikorda ning selle mõju Eesti arengule;
- 3) analüüsib allikate ja teabetekstide alusel talurahva majandusliku olukorra ning õigusliku seisundi muutumist;
- 4) analüüsib rahvastikuprotsesse mõjutanud tingimusi;
- 5) analüüsib Euroopa valgustusideede mõju eesti vaimuelule;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *Balti erikord*, *restitutsioon*, *asehalduskord*, *vennastekogud*;
- 7) teab, kes olid Karl XII, Peeter I, Katariina II, Anton Thor Helle ja August Wilhelm Hupel, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Üldajalooline taust. Venemaa euroopastumine 18. sajandil. Katariina II valgustatud absolutism (1 tund)	
Kohustuslikud teemad	Laiendavad ja süvendavad teemad
Põhjasõda Põhjasõja põhjused, kulg ja tagajärjed Rahvastikuprotsessid Eestis 16.–18. sajandil. Sõdade, haiguste, olmetingimuste ja näljahädade mõju rahvastikule	Karl XII. Peeter I. Rahvapärimus Põhjasõjast. Rahvastikumuutused. Eesti linnad, kaubandus ja tööndus 18. sajandil
Balti erikord Vene keskvoim ja baltisaksa seisuslik omavalitsus. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Asehalduskord	Katariina II valgustatud absolutism. Vennastekogude liikumine
Vaimuelu 18. sajandil Baltisaksa kultuur ja talurahvakultuur. Rahvaharidus. Pietism ja valgustus	Eestikeelne kirjasõna. Eestikeelne piibel. Ajaloo- ja kultuurimälestised

1. Venemaa euroopastumine 18. sajandil (1 tund)			
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside
Õpilane teab, kes olid Peeter I ja Katariina II.	Peeter I, Katariina II, valgustatud absolutism	1. Kaart. Eesti ajaloo atlas või ajalooatlas 2. Tõhustatud loeng	
<p>Lõiming teiste õppeainetega Vene keel: Venemaa kultuuri ja valitsemise tundmine Kirjandus: nt Voltaire'i ja Jean-Jacques Rousseau' teostest</p> <p>Kujundatavad üldpädevused</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi</p>			
2. Põhjasõda (1 tund)			
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside
Õpilane: 1) selgitab Põhjasõja põhjusi, tagajärgi ja mõju; 2) teab, kes oli Karl XII.	Põhjasõja põhjused, kulg ja tagajärjed. Karl XII, Peeter I	1. Kaart. Eesti ajaloo atlas või ajalooatlas 2. Töö teabetekstiga, sh veebiallikad	Õpilane teab Põhjasõja põhjusi, tagajärgi ja mõju, leiab kaardilt infot.
<p>Lõiming teiste õppeainetega</p> <p>Kujundatavad üldpädevused</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi</p>			

3. Rahvastikuprotsessid Eestis 16.–18. sajandil (2 tundi)			
Õpitulemuse	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside
<p>Õpilane:</p> <p>1) analüüsib allikate ja teabetekstide põhjal talurahva majandusliku olukorra ning õigusliku seisundi muutumist;</p> <p>2) analüüsib rahvastikuprotsesse mõjutanud tingimusi.</p>	<p>Sõdade, haiguste, olmetingimuste ja näljahädade mõju rahvastikule. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, mõisamajandus</p>	<p>1. Töö teabetekstide ja allikatega, sh veebiallikad</p> <p>2. Võrdleva tabeli koostamine</p> <p>3. Arutluse kirjutamine</p>	<p>Õpilane:</p> <p>1) näeb talurahva olukorda muutumises ja nimetab muutuste põhjusi;</p> <p>2) oskab analüüsida rahvastikuprotsesse käsitlevaid arvandmeid ja põhjendada muutusi.</p>
<p>Lõiming teiste õppeainetega</p> <p>Geograafia: sündimus, suremus ja iive maailma erinevates regioonides. Peamiste põllumajandussaaduste tootmise, töötlemise ning kaubanduse geograafia</p> <p>Matemaatika: kirjeldav statistika</p> <p>Emakeel: kriitiline ja teadlik lugemine</p> <p>Kujundatavad üldpädevused</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi</p> <p>Teabekeskond: oskus allikmaterjali kriitiliselt hinnata</p> <p>Keskond ja jätkusuutlik areng: oskus kriitiliselt mõelda ja probleeme lahendada</p>			
4. Balti erikord (2 tundi)			
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside

<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab Balti erikorda ning selle mõju Eesti arengule; 2) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>Balti erikord, restitutsioon, asehalduskord</i>. 	<p>Vene keskvõim ja baltisaksa seisuslik omavalitsus. Balti erikord. Asehalduskord, Katariina II</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Töö kaardiga 2. Töö teabetekstidega 3. Mõistetabel 	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab Balti erikorda ja võrdleb seda asehalduskorraga; 2) analüüsib Balti erikorra ja asehalduskorra mõju Eesti arengule; 3) tunneb kaarti.
<p>Lõiming teiste õppeainetega Vene keel: Venemaa kultuur</p> <p>Kujundatavad üldpädevused</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi</p>			
<p>5. Vaimuelu 18. sajandil (2 tundi)</p>			
<p>Õpitulemused</p>	<p>Märksõnad, isikud, põhimõisted</p>	<p>Õppetegevus</p>	<p>Hindamine, tagasiside</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib Euroopa valgustusideede mõju eesti vaimuelule; 2) seletab ja kasutab kontekstis mõistet <i>vennastekogud</i>; 3) teab, kes olid Anton Thor Helle ja August Wilhelm Hupel, ning iseloomustab nende tegevust. 	<p>Baltisaksa kultuur ja talurahvakultuur. Rahvaharidus. Pietism ja valgustus, vennastekogud. Anton Thor Helle ja August Wilhelm Hupel</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Töö allikatega 2. Rühmatöö 3. Ühine analüüs 4. Eesti Rahva Muuseumis käik <p>Tööde planeerimiseks ja tulemuste esitlemiseks võib kasutada ka digivahendite ja -keskkondade abi.</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seostab muutusi eesti vaimuelus Euroopa mõjutustega, saab aru nende mõjust Eesti ühiskonnale, 2) teab, kes olid Anton Thor Helle ja August Wilhelm Hupel. <p>Rühmatööde esitlus, suuline eneseväljendus</p>
<p>Lõiming teiste õppeainetega Emakeel: tänapäevase kirjakeele kujunemine, gooti kiri ja esimesed talurahvakalendrid</p>			

Kunst: erinevate kunstivoolude võrdlus eesti kunstiga

Muusika: folkloor, regilaulu liigid, rahvapillid, rahvatantsud

Kujundatavad üldpädevused

Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Kultuuriline identiteet: omakultuuri väärtustamine

Teabekeskond: oskus allikmaterjali kriitiliselt hinnata

Väärtused ja kõlblus: mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine, asjakohase teabe kogumine ning üldistuste tegemine

3. Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul (15 tundi, sh 2 tundi kordamiseks ja õpitu kinnistamiseks)

Teema läbimise järel õpilane:

- 1) teab, kuidas muutus talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, ning selgitab majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid;
- 2) mõistab ärkamisaja tähendust ja tähtsust ning selle mõju kodanikuühiskonna kujunemisele Eesti ajaloos;
- 3) iseloomustab rahvusliku liikumise eeldusi ja seoseid Euroopaga;
- 4) teab, mis olid tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ning kes olid rahvusliku liikumise eestvedajad; analüüsib allikate alusel rahvusliku liikumise ettevõtmisi ja ideid;
- 5) iseloomustab muutusi Eesti ühiskonnas ja ühiskondlik-poliitilise mõtte arengut 19. sajandi lõpul ning loob seoseid omariikluse kujunemisega;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *estofiil*, *ärkamisaeg*, *rahvuslik liikumine*, *venestamine*, *Aleksandrikool*;
- 8) teab, kes olid Karl Ernst von Baer, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Johann Voldemar Jannsen, Jakob Hurt, Carl Robert Jakobson, Lydia Koidula ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.

Õppesisu

Üldajalooline taust. Moderniseeruv Euroopa: industriaalühiskonna kujunemine, rahvuslik liikumine. Venemaa 19. sajandil ja 20. sajandi algul (1 tund)	
Kohustuslikud teemad	Laiendavad ja süvendavad teemad
<p>Talurahva vabanemine Pärisorjuse kaotamine Eestis. Talurahva omavalitsuse kujunemine Talude päriseksostmine. Usuvahetusliikumine Tööstuse areng. Erinevused Põhja- ja Lõuna-Eesti arengus</p> <p>Ärkamisaeg Eelärkamisaeg. Estofiilid. Tartu ülikool 19. sajandil. Eesti haritlaskonna kujunemise algus Seltsiliikumine. Tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ja nende eestvedajad, erimeelsused eesmärkide saavutamisel</p> <p>Moderniseeruv Eesti Majanduse areng. Raudteede ehitamine, selle mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Suurtööstuse kujunemine. Põllumajanduse areng. Talurahva kihistumine Ülevenemaaliste seaduste laienemine Eestile Venestusaja mõju haridusele, kultuurile ja rahvuslikule liikumisele</p>	<p>Talurahvarahutused Perekonnanimedede panek</p> <p>Väljarändamine</p> <p>Vene keskvõim ja baltisakslased Carl Schirren Rahvahariduse edenemine, eestikeelse ajakirjanduse kujunemine. Teatri, kirjanduse ja muusika areng Palvekirjade aktsioon Esimene üldlaulupidu. Eesti Aleksandrikooli komiteed. Eesti Kirjameeste Selts Ühistegevus</p> <p>Manasseini revisjon Eesti Üliõpilaste Selts Eesti Rahva Muuseumi loomine Jaan Tõnisson ja Konstantin Päts</p>

<p>Rahvusliku professionaalse kultuuri kujunemine. Uus rahvuslik tõus. Poliitilised rühmitused. 1905. aasta sündmused ja nende mõju ühiskonnale</p>	
---	--

1. Moderniseeruv Euroopa (2 tundi)			
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside
Õpilane iseloomustab rahvusliku liikumise eeldusi ja seoseid Euroopaga.	Industriaalühiskonna kujunemine. Rahvuslik liikumine. Venemaa 19. sajandil ja 20. sajandi algul	1. Vabakirjutamine 2. Tõhustatud loeng	Varem õpitu reprodutseerimine, oskus siduda seda uue infoga
<p>Lõiming teiste õppeainetega Ühiskonnaõpetus: agraar- ja industriaalühiskonna võrdlus Kirjandus: Fjodor Dostojevski või Lev Tolstoi romaan. Anton Tšehhovi novell, näidend Geograafia: agraarühiskonnast infoühiskonnani. Iseseisev ja sõltuv industrialiseerumine</p> <p>Kujundatavad üldpädevused</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi</p>			
2. Talurahva vabanemine (3 tundi)			
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside
Õpilane teab, kuidas muutus talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord, ning selgitab majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid.	Pärisorjuse kaotamine Eestis. Talurahva omavalitsuse kujunemine. Talude päriseksostmine. Usuvahetusliikumine. Tööstuse areng. Erinevused Põhja- ja Lõuna-Eesti arengus	1. Töö teabetekstide ja arvandmetega, lähtudes õppimisjuhendist 2. Diskussioonivõrk pärisorjuse kaotamisest 3. Arutlus Tööde planeerimiseks ja tulemuste esitlemiseks võib	Õpilane selgitab majandusprotsesside ja talurahvaseaduste seoseid ning nende mõju talurahva õiguslikule ja majanduslikule olukorrale. Põhjendamis- ja seoste loomise oskus

		kasutada ka digivahendite ja -keskkondade abi.	
Lõiming teiste õppeainetega Kirjandus: ajalooline romaan Geograafia: usundid Usundiõpetus: õigeusk Ühiskonnaõpetus: omavalitsused Kujundatavad üldpädevused Läbivate teemade rakendamise võimalusi			
3. Ärkamisaeg (4 tundi)			
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus	Hindamine, tagasiside
Õpilane: 1) mõistab ärkamisaja tähendust ja tähtsust ning selle mõju kodanikuühiskonna kujunemisele Eesti ajaloos; 2) iseloomustab rahvusliku liikumise eeldusi ja seoseid Euroopaga; 3) teab tähtsamaid rahvusliku liikumise ettevõtmisi ning rahvusliku liikumise eestvedajaid; 4) analüüsib allikate alusel rahvusliku liikumise ettevõtmisi ja ideid; 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>estofiil</i> , <i>ärkamisaeg</i> ,	Eelärkamisaeg. Estofiilid. Karl Ernst von Baer, Friedrich Reinhold Kreutzwald. Tartu ülikool 19. sajandil. Eesti haritlaskonna kujunemise algus. Seltsilikumine. Tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ja nende eestvedajad. Erimeelsused eesmärkide saavutamisel. Venestusaja mõju haridusele, kultuurile ja rahvuslikule liikumisele. Rahvusliku professionaalse kultuuri	1. Lühireferaadid 2. Rühmatöö 3. Vastastikune õpetamine 4. T-tabel 5. Semantiliste omaduste analüüs kokkuvõtteks rahvusliku liikumise teema kohta 6. Diskussioon	1. Lühireferaadi või esitluse koostamine 2. Suuline vastamine 3. Rühmatöö kokkuvõtete esitlemine 4. Oma arvamuse põhjendamine, olulise eristamine 5. Ärkamisaegse ajalehe koostamine rühmatööna (1 aasta = 1 number)

<p><i>rahvuslik liikumine, venestamine, Aleksandrikool;</i></p> <p>6) teab, kes olid Karl Ernst von Baer, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Johann Voldemar Jannsen, Jakob Hurt, Carl Robert Jakobson, Lydia Koidula ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.</p>	<p>kujunemine. Uus rahvuslik tõus, Jaan Tõnisson</p>	<p>7. Eesti Kirjandusmuuseumis või Eesti Rahva Muuseumis käik, kohalikud koduloomuuseumid</p> <p>Tööde planeerimiseks ja tulemuste esitlemiseks võib kasutada ka digivahendite ja -keskkondade abi.</p>	
<p>Lõiming teiste õppeainetega Kirjandus: Kristjan Jaak Peterson. Rahvusliku ärkamisaja kirjandus Eestis Kunst: erinevate kunstivoolude võrdlus eesti kunstiga Muusika: muusikaelu Eestis enne rahvuslikku ärkamisaega. Laulupidude traditsiooni kujunemine. Esimesed eesti professionaalsed heliloojad ja muusikud</p> <p>Kujundatavad üldpädevused Digipädevus – õpilane kasutab digivahendeid materjali otsimiseks ja esitluste loomiseks</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi Kultuuriline identiteet: omakultuuri väärtustamine Teabekeskond: oskus allikmaterjali kriitiliselt hinnata Väärtused ja kõlblus: mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine, asjakohase teabe kogumine ning üldistuste tegemine</p>			
<p>4. Moderniseeruv Eesti (6 tundi)</p>			
<p>Õpitulemused</p>	<p>Märksõnad, isikud, põhimõisted</p>	<p>Õppetegevus</p>	<p>Hindamine, tagasiside</p>
<p>Õpilane iseloomustab muutusi Eesti ühiskonnas ja ühiskondlik-poliitilise mõtte arengut 19. sajandi lõpul ning loob seoseid omariikluse kujunemisega.</p>	<p>Majanduse areng. Raudteede ehitamine, selle mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Suurtööstuse kujunemine. Põllumajanduse areng. Talurahva kihistumine. Ülevenemaaliste seaduste laienemine Eestile. Poliitilised</p>	<p>1. Töö kaardi ja teabetekstidega, sh veebiallikatega</p> <p>2. Ühine analüüs</p> <p>3. Eesti Põllumajandusmuuseumis käik, kohalikud koduloomuuseumid</p>	<p>1. Arutlevate küsimustega kontrolltöö</p> <p>2. Analüüsi ja seoste loomise oskus</p>

	rühmitused Eestis. 1905. aasta sündmused ja nende mõju ühiskonnale		
<p>Lõiming teiste õppeainetega Geograafia: rahvastiku paiknemine, linnastumine Kirjandus: Eduard Vilde, Juhan Liivi looming; Noor-Eesti ja Tarapita Matemaatika: statistiliste andmete kasutamine</p> <p>Kujundatavad üldpädevused</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi Teabekeskond: oskus allikmaterjali kriitiliselt hinnata Keskond ja jätkusuutlik areng: kriitilise mõtlemise ja probleemide lahendamise oskuse kujundamine</p>			